

תלמיד: הוא אמר לו: "אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה" (טו יז).

(הערה: אם התלמידים לא יצליחו להשיב לשאלה זו, יכתוב המחנך על הלוח את המלים הראשונות של מאמר זה "אם קטן אתה . . ." אם זה לא יועיל יוסיף כל פעם מלה נוספת: אם קטן אתה בעיניך ראש . . .").

המחנך: אם כי שמואל לא אמר זאת במפורש, מובן היה כי המלכות תינטל משאול במשך הזמן. כפי שנראה ממה שאירע, היא נועדה להינטל ממנו רק במותו ואף אז לא לגמרי כי בנו איש בושת עוד המשיך למלוך.

דבר זה מסביר לנו פסוק ל. אולי הרגשתם בקושי?

תלמיד: לי קשה כיצד זה שאול מתחנן לפני שמואל: "כבדני נא נגד זקני עמי" . . . לאה הוא היה עניו ונחבא אל הכלים מתחילה.

הערה: אם יתגלה כי שאלה כזו היא למעלה מן היכולת העצמית של התלמידים, ישאל המחנך עצמו את השאלה, אולם ינסה ככל האפשר לשתף את התלמידים.

המחנך ההלכה היא שמלך צריך להשתדל מאד לשמור על כבודו (מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול). מן היראה מהמלך תלוי כל הסדר בארץ. במדינה שאין בה מורא המלכות מתרבים פשעים, אין סדר.

שאל הצדיק נבהל מאד מן האפשרות שהעם יחשוב שחטא בחטא קשה. הוא חשש שהעם לא יבין שבגלל החטאים העדינים האלה הוא הפסיד את המלכות. על כן ייהרס הסדר בארץ והוא לא יוכל לעזור, כי העם יזלזל בו. זה היה עיקר הטעם שהתחנן כאילו שיכבדו אותו, אמנם אפשר כי היה בכך אף צד אישי. לא יפה לרדוף אחר הכבוד. אולם מותר להשתדל למנוע בזיון אולם צד אישי זה היווה בודאי רק אחוז מסויים בכל העניין. כך הוא בעניינים כאלו אף עם אנשים רגילים העומדים בראש עם.

שמואל מילא את בקשתו ואפשר כי לא נודע בעם באותו יום מה אירע בין שאול לשמואל. רק כאשר כתב שמואל דבר זה בספר נתפרסם הדבר. אנו נראה להלן כי העם יהיה נאמן למלכם עד היום האחרון. לאחר מותו אף ימליכו את בנו.

פרק טז נושא ראשון: פסוקים יא-יב

כיצד נראה היה דוד המלך

המחנך: אין לנו תמונות מן האנשים של הימים הקדמונים. אצל הגויים נמצאו לפעמים פסלים של המלכים אולם לא אצל ישראל, שהתרחקו מעשיית כל מיני צורות, אף שלפי ההלכה אסור רק פסל של אדם שלם. אולם בספרים שונים אפשר לפעמים למצוא תמונות

דימוניות. בספרים אלו יש אף תמונות של שאול ודוד. שאול מתואר כאיש גבוה, רחב ומבט פנים חזק. דוד מתואר לפעמים כנער אדמוני יפה או כרב יהודי בעל תואר פנים אציל. אולם בדברי חז"ל יש לנו תיאור לגמרי אחר מדוד. מפניש דבר זה חשוב מאד אני אעתיק לכם על הלוח מאמר מדברי חכמינו במדרש בראשית רבה (סג יא).

בתורה נאמר שעשיו מיד בהיוולדו היה אדמוני (בראשית כג כה). על זה אמר ר' אבא בר כהנה שהוא נראה היה כאילו שופך דמים. וכיון שראה שמואל את דוד אדמוני נתיירא ואמר אף זה שופך דמים כעשיו. "אמר לו הקב"ה עם יפה עינים". וכן נאמר בזוהר שנבהל שמואל מאד בראותו אותו (שמות דף עד).

אם כן לפי דברי חז"ל איך נראה דוד המלך?

תלמיד זה לא נאה לומר שנראה כעשיו . . .

המחנך: צדקת שיש להיזהר מאד בכבודם של גדולי עולם. אולם אל נא ניזהר יותר מחכמינו ז"ל. הם מעידים לנו לפי מה שקבלו מרבותיהם כי לדוד המלך היה מראה של גיבור אדיר שהטיל פחד על כל הרואה אותו. אף שמואל נבהל ממנו בראותו אותו.

המחנך נותן לאחד התלמידים לקרוא פסוק יב ומבקש להסבירו יפה, מתוך הדגשת הפירוש של "והוא אדמוני", שהיה לדוד מראה פנים אדום ותקיף אולם היו לו עינים עדינות, על כן לא היה כאנשים אדמונים אחרים שלא נעים להביט עליהם, הוא נראה היה טוב מאד כאשר הסתכלו בו יפה.

המחנך: החסרת דבר חשוב בפירוש הפסוק.

התלמידים מנסה לחזור אולם איננו מוצא את החסר. המחנך מציע לתלמיד אחר לקרוא בדיוק ובעיון. התלמיד השני מוסיף: ה' אמר לשמואל לקום ולמשוח את דוד.

המחנך: נכון, זה מה שרציתי שתדגישו, אולם עדיין לא הדגשתם זאת מספיק. אני אכתוב על הלוח מה שחז"ל אומרים על המלה הזו (תנחומא וירא ו). "אמר לו הקב"ה (לשמואל): משיחי עומד ואתה יושב, קום משחהו!" שמואל נבהל מפני דוד וישב במקומו כי לא חשב כי זהו האיש המתאים למלוכה. ה' ציוה לו לקום מפני האיש הזה ולמשחו למלך.

המחנך יסכם: אולי תשאלו למה אנו מבקשים לדעת מה היה מראהו של דוד, אף כי אין אנו שואלים מה היה מראהו של אברהם יצחק ויעקב וכדומה. פרט זה הוא בעל חשיבות גדולה מאד בהבנת כל מה שנלמד להלן בספר שמואל וכן להבנת פרקים רבים בספר תהילים של דוד המלך. "מוזר הייתי לאחי, נכרי לבני אמי" (תהלים סט ע) מתאונן דוד. לא היו בישראל אנשים בעלי מראה כזה של דוד, רבים נבהלו מפניו, אף אחיו ראו בו איש משונה והעליבוהו כמו שתיראו במה שאמר לו אחיו להלן יז כח.

דוד היה נראה כמוזר במראה גבורתו ואף במעשיו, שכן לא פעם רדף אחר חיות רעות, אריות ודובים שטרפו שה מהעדר והצילם. הכל אמרו שזה שגעון להסתכן להציל כבש מפי אריה, שיכול לטרוף אף את הבא להציל. הם לא ידעו את הכוח האלקי של דוד ודוד היה עניו ובהיותו צעיר לא אמר להם דבר על עצמו. על ידי כך נגרמו לו צרות רבות. ראשית כל הוא הטיל פחד על שאול, כפי שנלמד להלן.

פרק טז נושא שני, יד-כג

הדאגות הקשות של שאול המלך

המחנך: ננסה לסכם מה התרחש בלבו של שאול מעת שנפגש עם שמואל. האם היו אלו ימי אושר לשאול?

תלמידים מביעים דעות שונות. אפשר יכוונו במקצת לאמור להלן.

המחנך יסכם: להיות ראש עם אין זה דבר קל. בודאי יש אף הנאה אישית מזה, אולם על איש כזה מוטלת אחריות גדולה מאד. כך הוא אף בכל הגויים, כל שכן במלך על עם ישראל הקדוש. המלך אחראי לא רק במובן הפוליטי, אלא אף במובן הרוחני. עליו לשמור את העם מכל תקלה.

אולי אתם זוכרים מה שלמדנו על הרגשת שואל בעת ששמואל הוכיח את העם ואמר: אף אתם . . . (המחנך יבקש שהתלמידים בעצמם יסיימו את הכתוב לעיל יב כה "אף אתם אף מלכם תספר").

עתה נכשל פעמיים בדברים שלדעתו לא היתה בהם רעה. הוא ידע כי המלכות תילקח ממנו, אולם לא ידע באיזה אופן ואימתי, ומה ייגרם לעם בגלל זה.

האם תילקח המלכות ממנו על ידי מהפכה? האם תהיה זאת מהפכת דמים? אולי ייהרג הוא ומשפחתו כמו שאירע בעת מהפכות? האם יבוא במקומו איש מתאים לקדושת ישראל?

שואל היה בתחילה איש רחוק מן הציבור, אף כי איש גדול ומשובח. ה' הפך לו לב אחר והוא נהיה כאילו איש חדש. אולם דבר זה כנראה לא היה קבוע בנפשו. הדאגות השפיעו עליו קשה. רוח של מרירות מילאה את נפשו. הוא היה כמתבלבל בזמן שדאגות אלו תקפוהו. ראו בספר מה שם נקרא לרוח זו.

תלמידים: "רוח רעה מאת ה'". . .

המחנך: מה זה?

תלמיד: הוא היה חולה . . .

המחנך: אף כי קל מאד לומר כך, זה לא נכון, לא נכון בהחלט. אילו נעשה שאול חולה רוחני, לא היה העם הולך אחריו והיו מעמידים את יונתן במקומו. מחלת רוח אין טעם לקרוא בשם "רוח רעה מאת ה'". הכוונה היא כמבואר שהיה מלא רוח פחד ודאגה על ענייני ישראל שמא אין הם כפי שה' חפץ, שמא אין הוא ממלא את תפקידו כראוי, שמא עליו לעשות יותר לביעור הרע מהארץ והשרשת הטוב. על כן לא נתרחק העם ממלכו.

תלמיד: אולם מה פירוש המלים "מאת ה'".

המחנך: דאגות אלו באו על שאול במידה ידועה באופן טיבעי כמו שאמרנו. אולם הם היו אף עונש שה' העניש אותו על אשר עבר על פי הנביא ובטח יותר מדי בדעת עצמו. הוא נענש שיפחד יותר מדי שמא הוא עובר על פי ה'. כאשר חשב על סכנות לא היה בטוח בעצמו, בחכמתו, בכוחו. מפני שהרוח הרעה הזאת היתה רוחנית על כן יכול היה דוד בכינורו לעודד אותו ולשמחו. לחולה רוח סתם אין אפשרות לעזור בכינור.

פרק יז נושא ראשון: א-ז

40 יום של מלחמה "קרה"

המחנך: יש מלחמה שבה יוצאים מיד בכל סוגי הנשק ונלחמים עד שאחד מנצח. ויש מלחמה שבה לא עושים שום דבר, מפני שאין אף אחד רוצה שייהרגו אנשים או שמפחדים שמא לא ינצחו. רוצים סתם לגרום צער והטרדה לאויב. השם שקוראים למלחמה זו מתאים למה שמתואר בפסוקים אלו.

תלמיד: למלחמה זו קוראים "מלחמה קרה". (הערה: אם מושג זה אינו ידוע לתלמיד, כדאי שהמחנך יסביר זאת).

המחנך: נכון מאד. איזה סימנים של מלחמה קרה היו במלחמה זו? עיינו יפה.

תלמיד: ארבעים יום עומדים הפלישתים מול בני ישראל, אולם אינם נלחמים. הם רק מפחידים אותם.

המחנך: אולי תוכלו למצוא את הסיבה למה לא נלחמו.

תלמיד: מפני שהם פחדו, שמא בני ישראל יכו אותם.

תלמיד שני: כמו שאמרו במלחמה הראשונה: "פן תעבדו לעלברים כאשר עברו הם לכם" (ד ט).